

**EEN LAND VOOR DE  
TOEKOMST**

.be

# **BURGERBEVRAGING OVER DE TOEKOMST VAN ONZE DEMOCRATIE EN STAATSSTRUCTUUR**



CONTEXTUALISERING

**DEEL 1**

**EEN LAND VOOR DE  
TOEKOMST**

# INHOUDSTAFEL

DE OVERHEID EN IK

## WAT IS DE ROL VAN DE BURGER?

Hoe moeten burgers en andere spelers betrokken worden bij het beleid?

**3**

DE OVERHEID EN IK

## WAT ZIJN ONZE GRONDRECHTEN?

De rechten die voor alle inwoners gelden

**9**

GRONDPLAN

## HOE ORGANISEREN WE ONS LAND?

Structuur van het land

**14**

GRONDPLAN

## WIE DOET WAT?

Bevoegdheden van de overheden

**20**

INSTELLINGEN EN VERKIEZINGEN

## HOE MOETEN PARLEMENT EN REGERING WERKEN?

De werking van parlement en regering

**26**

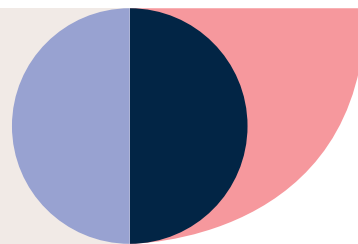
INSTELLINGEN EN VERKIEZINGEN

## HOE ORGANISEREN WE DE VERKIEZINGEN?

De verkiezingen en partijen

**30**

# INLEIDING



Welkom bij 'Een land voor de toekomst'. Als federale regering willen we ideeën verzamelen over waar we met de organisatie van het land en onze democratie naartoe willen. We verzamelen ideeën van zoveel mogelijk burgers, organisaties, lokale overheden en experts.

Eerst krijg je achtergrondinformatie over een thema en daarna leggen we je een aantal uitdagingen voor waar jouw ideeën en argumenten ons kunnen helpen.

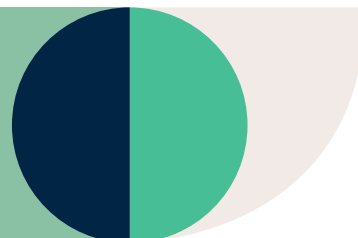
Jouw ideeën en argumenten worden deze zomer verwerkt door een team van experts. Zij brengen dit alles in het najaar samen in een rapport.

Het rapport brengt de aanbevelingen, argumenten en voorstellen samen van burgers, lokale overheden, het middenveld en academische experts die hebben deelgenomen aan deze burgerbevraging. Het rapport zal publiek raadpleegbaar zijn én wordt overgemaakt aan de regering, het federale parlement en aan de politieke partijen.

Dit rapport zal de politieke dialoog voeden. Op basis van een beslissing van een parlementaire meerderheid kan dit leiden tot hervormingen. Voor sommige hervormingen is een voorafgaande verklaring tot herziening van de Grondwet nodig, voor sommige een bijzondere meerderheid en voor andere een gewone meerderheid.

In het parlement worden momenteel voorbereidingen getroffen om bepaalde onderwerpen verder uit te diepen in burgerpanels of in gemengde panels bestaande uit gelote burgers en parlementsleden. Het parlement kan zich laten inspireren door het verslag van het online platform en op die manier de meningen en aanbevelingen van burgers mee in het debat brengen.

## WAT IS DE ROL VAN DE BURGER? DE OVERHEID EN IK



**Burgers** kunnen op verschillende manieren aan het beleid deelnemen.

Stel je voor dat we willen beslissen over een nieuwe vlag voor België. De kleuren staan in de grondwet, maar de vorm kunnen we veranderen. Er zijn verschillende manieren waarop je burgers bij deze beslissing kunt betrekken.

Burgers kiezen via **verkiezingen** parlementsleden die hen vertegenwoordigen in het parlement.

Het parlement en de regering zouden kunnen debatteren over de nieuwe vorm van de vlag. Het parlement of de regering werkt dan een voorstel uit. Het parlement stemt daarover en de regering zorgt dat de wet wordt uitgevoerd. De meeste beslissingen worden vandaag op deze manier genomen.

Via **een referendum** geven burgers hun voorkeur over een thema door te antwoorden op een concrete vraag (of soms verschillende vragen).

Zo krijg je zicht op de mening van de burgers die hebben gestemd.

Je kan zo één of meer nieuwe vlaggen voorleggen. Bij een referendum is de uitkomst bindend.

De uitkomst kan ook enkel als advies gelden. Dan spreken we over een volksraadpleging.

Het organiseren van **burgerpanels** is een andere manier om burgers te laten deelnemen aan politieke beslissingen. Dan worden een aantal burgers samengebracht.

Deze burgers worden gekozen uit de bevolking via loting, om zo de diversiteit te weerspiegelen (op vlak van bijvoorbeeld geslacht, leeftijd, woonplaats en opleiding). Deze burgers voeren gesprekken over het onderwerp en kunnen experts raadplegen. Daarna formuleren ze voorstellen voor de regering en het parlement.

Er kan bijvoorbeeld een burgerpanel samengesteld worden om mogelijke vormen van de vlag te bespreken en na inbreng van experts tot een advies te komen. Zo gaat er na deze bevraging een gemengd panel van burgers en parlementsleden aan de slag met de resultaten. Daarna kunnen het parlement en de regering op basis van adviezen beslissen over de nieuwe vlag voor België.

Een andere manier is via **open participatie**: daarbij kan iedereen die wil, zijn of haar ideeën delen, oplossingen formuleren en meningen geven. In gesprekken met verschillende belanghebbenden kan je de ideeën verder uitwerken. Zo kom je tot een advies voor het beleid. Zoals jij nu gaat doen in 'Een land voor de toekomst'.

Een andere vorm van open participatie is een petitie (online of op papier), waarbij burgers vragen aan het parlement en de regering om actie te ondernemen op een specifiek thema.

Burgers die participeren, zouden online hun schetsen kunnen geven voor een nieuwe vlag en uitleggen wat ze daarbij belangrijk vinden via een online platform of een petitie. Hier kunnen adviezen uitkomen voor het parlement en regering.

Naast de mogelijkheden om burgers te betrekken, zijn er ook heel wat **organisaties** die belangen of groepen van burgers verdedigen.

Deze organisaties kunnen heel verscheiden zijn, bijvoorbeeld:

- Vakbonden
- Werkgeversorganisaties
- Organisaties die bepaalde groepen vertegenwoordigen (zoals mensen in armoede, van een bepaalde economische sector, LGBTQ+ ...)
- Organisaties die een bepaald politiek strijdpunt onder de aandacht willen brengen (zoals milieu, discriminatie, privacy ...)

Zij worden soms door het parlement en de regering gevraagd om voorstellen te doen en kunnen allerlei acties ondernemen om hun ideeën onder de aandacht te brengen.

Bij vele politieke beslissingen hebben het parlement en de regering de gewoonte om **experts** te raadplegen voor ze een beslissing nemen.

Daarnaast zijn er nog **andere groepen** die je kan betrekken in politieke beslissingen. Denk bijvoorbeeld aan andere overheden zoals gemeenten of intergemeentelijke samenwerkingsverbanden.

Bij verschillende thema's worden specifieke groepen betrokken, bv:

- Elke twee jaar wordt er door werkgevers en vakbonden onderhandeld over de maximale stijging van de lonen ('de loonnorm').
- Burgerbegrotingen: Burgers en organisaties dienen voorstellen in. Burgers kunnen deze voorstellen samen uitwerken. De voorstellen met de meeste stemmen krijgen het budget om gerealiseerd te worden.

Om jouw idee over dit thema nog beter te vormen, laten we je kennis maken met een aantal uitdagingen. Bij de eerste twee willen we graag weten wie volgens jou betrokken moeten worden bij de beslissing. Bij de twee volgende vragen we je op welke manier de burger betrokken kan worden.

Zo willen we te weten komen of dit voor jou telkens op dezelfde manier moet gebeuren, of kan verschillen per thema.



## UITDAGING 1

### DE STEM VAN DE SAMENLEVING IN EEN DEBAT OVER PENSIOENEN

Stel je voor dat er een debat wordt georganiseerd om te beslissen over de wettelijke pensioenleeftijd.

Dit is een belangrijke beslissing met vele gevolgen (economisch, sociaal, gezondheid...) en impact op iedereen. Dit debat draait rond het bepalen van de wettelijke pensioenleeftijd en eventueel uitzonderingen hierop.

Om deze vraag te beantwoorden, kunnen verschillende groepen worden betrokken: de verkozenen, werkgeversorganisaties, vakbonden, armoedeorganisaties, organisaties voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, experts (zoals juristen, economen, sociologen ...) en burgers.



BEANTWOORD DE VRAGEN IN DE **PART 2** p4

## UITDAGING 2

### DE STEM VAN DE SAMENLEVING IN EEN DEBAT OVER ENERGIE

Stel je voor dat er een debat wordt georganiseerd om te beslissen hoe België de komende decennia elektriciteit moet produceren.

De vraag gaat over hoeveel elektriciteit geproduceerd moet worden door hernieuwbare energie (wind, zon en biomassa), hoeveel door fossiele brandstoffen (gas, olie en kolen), en hoeveel door kernenergie, en waar de grondstoffen gehaald moeten worden voor de productie van deze elektriciteit.

Dit is een belangrijke beslissing met vele gevolgen (economisch, sociaal, milieu,..) en impact op iedereen. Het debat raakt aan verschillende (deel)vragen en er is ook heel wat technische kennis vereist.

Om deze vraag te beantwoorden, kunnen verschillende belanghebbenden worden betrokken: verkozenen, werkgevers, vakbonden, energiedeskundigen, milieuorganisaties, consumentenorganisaties, bedrijven en burgers.



BEANTWOORD DE VRAGEN IN DE **PART 2** p5

## UITDAGING 3

### DE STEM VAN DE BURGER IN EEN DEBAT OVER EUTHANASIE

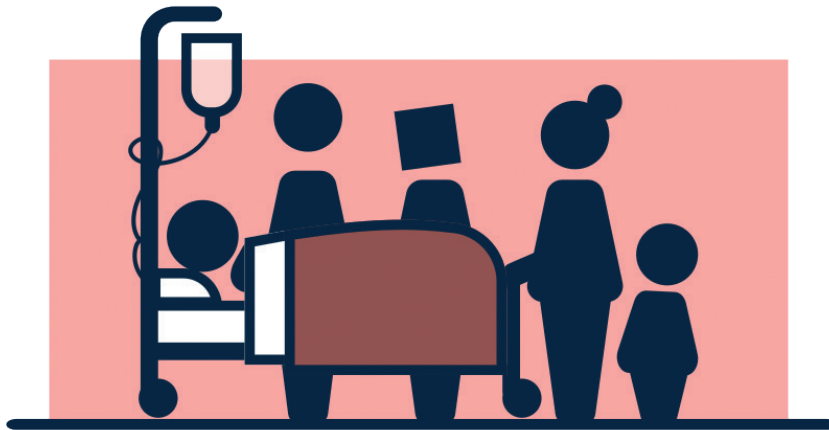
Stel je voor dat er een debat wordt georganiseerd om de regels aan te passen rond de mogelijkheid om het leven te beëindigen van iemand in ondraaglijk lijden.

Dit is een belangrijk en gevoelig ethisch debat. De uitkomst van het debat heeft een grote impact op het leven van veel burgers.

Hoe kunnen we burgers best betrekken bij het debat over euthanasie? Verschillende mogelijkheden zijn denkbaar:

- Moeten we een referendum organiseren, of een volksraadpleging, waarin burgers zich kunnen uitspreken over de regels voor euthanasie?

- Moet er een burgerpanel komen, waarin door loting getrokken burgers (die de diversiteit van de bevolking vertegenwoordigen) kunnen beraadslagen en daarna aanbevelingen doen aan het parlement en de regering?
- Moet er een open platform voor burgerraadpleging zijn, waar iedere burger zijn of haar mening kan geven over dit thema en aanbevelingen kan doen aan het parlement en de regering?
- Of moet het parlement alleen of met andere actoren hierover debatteren en beslissen? Burgers zijn dan betrokken via de parlementsleden die ze verkozen hebben.



BEANTWOORD DE VRAGEN IN DE **PART 2** p6



## UITDAGING 4

### DE STEM VAN DE BURGER IN EEN DEBAT OVER DUURZAME ONTWIKKELING

Het is een belangrijke uitdaging om in onze maatschappij concrete maatregelen te nemen om duurzamer om te gaan met mens en planeet. Dit vraagt om beslissingen die invloed hebben op het dagelijks leven van burgers en waar burgers ook zelf kunnen bijdragen aan de oplossing.

Hoe kunnen burgers betrokken worden bij het debat over duurzame ontwikkeling? Verschillende mogelijkheden zijn denkbaar:

- Moeten we een referendum organiseren, of een volksraadpleging, waarin burgers zich kunnen uitspreken over de maatregelen inzake duurzame ontwikkeling?
- Moet er een burgerpanel komen, waarin door loting getrokken burgers (die de diversiteit van de bevolking vertegenwoordigen) kunnen beraadslagen en daarna aanbevelingen doen aan het parlement en de regering?
- Moet er een open platform voor burgerraadpleging zijn, waar iedere burger zijn of haar mening kan geven over dit thema en aanbevelingen kan doen aan het parlement en de regering?
- Of moet het parlement, alleen of met andere actoren, hierover debatteren en beslissen? Burgers zijn dan betrokken via de parlementsleden die ze verkozen hebben.



## BEANTWOORD DE VRAGEN IN DE **PART 2** P7

### **UITDAGING 5** **EEN EVENWICHTIGE BESLISSING**

Op dit moment is een referendum of volksraadpleging voor het federale niveau niet toegestaan door de grondwet. Naast juridische uitdagingen, steunt het verbod ook op de vrees, terecht of onterecht, dat de resultaten zouden verschillen tussen het Noorden en Zuiden van het land. Zo kan een referendum spanningen veroorzaken tussen Franstaligen en Vlamingen.

Stel dat Belgische burgers met een referendum (of volksraadpleging) maatregelen kunnen nemen (of advies kunnen geven). Bij welke meerderheid worden die maatregelen dan best goedgekeurd? Deze vraag is belangrijk om ervoor te zorgen dat iedereen de beslissing aanvaardt.

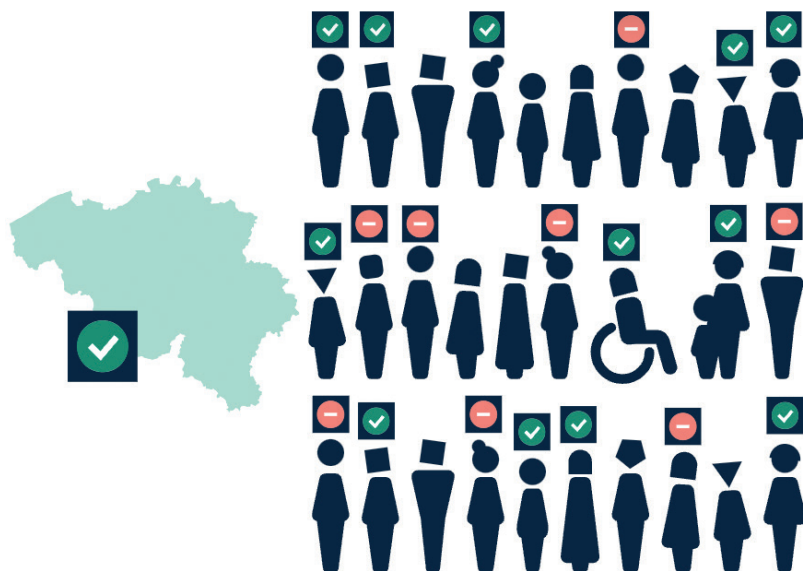
Een eerste mogelijkheid is dat de maatregel goedgekeurd wordt (eventueel als advies) bij meer dan 50% van de uitgebrachte stemmen in België. Op die manier hebben alle Belgen een gelijk gewicht in de genomen beslissing.

Een andere mogelijkheid is te eisen dat de maatregel in de drie Gewesten (Vlaamse Gewest, Waalse Gewest, Brussel Hoofdstedelijk Gewest) meer dan 50% van de stemmen moet krijgen.

Nog een andere mogelijkheid is dat de maatregel in elk van de drie gemeenschappen (de Franstalige, Nederlandstalige en Duitstalige) meer dan 50% van de stemmen moet krijgen om aanvaard te worden. Dit systeem is moeilijk toe te passen in Brussel.

Je kan ook afspreken dat de uitspraak van een referendum of volksraadpleging pas aanvaard wordt, als er een bepaald percentage van de bevolking haar stem heeft uitgebracht én/of er een bepaald hoger percentage (bv. 75%) van de deelnemers het voorstel goedkeuren.





BEANTWOORD DE VRAGEN IN DE **PART 2** p8

## WAT ZIJN ONZE GRONDRECHTEN? DE OVERHEID EN IK

Grondrechten zijn de basisrechten die je hebt om je als persoon of als groep te kunnen ontplooiën zoals je dat zelf wil.

Er zijn verschillende soorten grondrechten.

Sommige grondrechten bieden personen een vrije ruimte die de overheid moet respecteren. De overheid moet bijvoorbeeld het recht op privacy en de vrijheid van meningsuiting eerbiedigen.

Soms moet de overheid maatregelen nemen om die ruimte ook te beschermen tegenover anderen. De overheid moet bijvoorbeeld zorgen dat bedrijven je privacy niet schenden.

Andere grondrechten verzekeren vooral de voorwaarden om je vrij te kunnen ontplooiën en een menswaardig leven te leiden. Dat zijn economische, sociale en culturele rechten.

Denk bijvoorbeeld aan

- Recht op werk
- Recht op huisvesting
- Recht op onderwijs.

Sommige grondrechten beschermen bepaalde groepen in onze maatschappij.

Denk aan het recht op redelijke aanpassingen voor mensen met een handicap.

Sommige grondrechten beschermen ten slotte de rechten van komende generaties.

Denk aan het recht op een gezond leefmilieu voor de volgende generaties.

De grondrechten gelden voor iedereen.

Als ze in de grondwet of in internationale verdragen staan, binden ze alle overheden in België. Ze hebben dan voorrang op alle andere wetten.

Soms komen de grondrechten in conflict. Jij mag je mening vrij uiten, maar je mag niemand belasteren, want dan schaad je de persoonlijke integriteit, en dus een ander grondrecht van die persoon. Daarom gelden grondrechten niet altijd in alle omstandigheden.

Grondrechten van een burger kunnen soms ook beperkt worden om redenen van algemeen belang. Jij hebt recht op privacy maar om te kunnen optreden tegen gevaarlijk rijgedrag word je misschien wel gefilmd.

Hoe meer grondrechten je invoert, hoe meer je ingrijpt op de vrijheid van anderen. Grondrechten beperken ook de vrijheid van de overheid om te kiezen welk beleid ze voert.

Grondrechten geven rechters een belangrijke rol. Als een grondrecht heel open is geformuleerd, bepalen zij wat het concreet inhoudt. Als een grondrecht in strijd komt met een ander grondrecht of het algemeen belang, bepalen zij waar het evenwicht ligt.

## UITDAGING 1

### GRONDRECHTEN CONCRETER MAKEN

De grondwet geeft burgers het recht op een menswaardig leven. Ze legt uit wat daaronder valt, zoals het recht op arbeid, op sociale zekerheid of op behoorlijke huisvesting.

De grondwet zegt niet hoe dat recht er concreet uitziet. Je zou dat concreter kunnen maken, door een minimumpensioen of minimum kinderbijslag vast te leggen.



BEANTWOORD DE VRAGEN IN DE PART 2 p10

## UITDAGING 2

### TAAL VAN DE OVERHEID

Cosmo is een Griek en woont in België. Hij spreekt Grieks en Engels. Dat is zijn recht: de grondwet zegt dat we vrij zijn om de taal van onze keuze te gebruiken. De overheid daarentegen, communiceert in principe enkel in de taal van het grondgebied. Dat betekent het volgende:

- In het Nederlandse taalgebied in het Nederlands
- in het Franse taalgebied in het Frans
- in het Duitse taalgebied in het Duits
- in het Brusselse taalgebied in het Frans én het Nederlands.
- In enkele grensgemeenten kan een andere landstaal gebruikt worden waaronder het Frans in alle gemeenten in het Duitse taalgebied.

De federale overheid communiceert in het Frans, Nederlands of Duits.

Voor Cosmo is het niet vanzelfsprekend om snel een nieuwe taal te leren.



BEANTWOORD DE VRAGEN IN DE PART 2 p11



## UITDAGING 3

### GRONDRECHTEN VOOR SPECIFIEKE GROEPEN

Grondrechten zijn voor iedereen hetzelfde.

De grondwet gaat voor een paar groepen meer in detail. Dat volgt vaak uit internationale verdragen.

- Mensen met een handicap hebben recht op aanpassingen om deel te kunnen nemen aan de samenleving.
- De gelijkheid van mannen en vrouwen wordt uitdrukkelijk vermeld en de wetgever moet de gelijke toegang bevorderen tot politieke functies zoals in parlement en regering.
- Bij beslissingen over een kind moet het belang van het kind zwaar doorwegen.

Er zijn nog andere groepen denkbaar waar meer detail zou kunnen worden vastgelegd. Bijvoorbeeld ouderen, de lgbtq+ gemeenschap, of personen met een andere etnische afkomst.

Voor deze groepen geldt de algemene regel dat de overheid niemand mag discrimineren. Maar de grondwet voorziet voor hen niet in bijzondere waarborgen.



BEANTWOORD DE VRAGEN IN DE PART 2 p12



## UITDAGING 4 NIEUWE GRONDRECHTEN

Er zijn al een heel aantal grondrechten. Maar ook andere grondrechten zijn mogelijk: bijvoorbeeld het recht op elektriciteit of rechten voor dieren ...

Zo kan je bijvoorbeeld vastleggen dat iedereen toegang moet hebben tot elektriciteit.

Zo'n rechten zijn voor een deel al geregeld in wetten en Europese regels, maar ze zijn nog niet uitdrukkelijk als een volwaardig grondrecht opgenomen.

Er zijn ook grondrechten die in verdragen staan, maar niet in onze grondwet. Het recht op leven bij voorbeeld, of het recht op vrijheid en veiligheid. Zo'n grondrecht bestaat al, maar als je het in de grondwet opneemt, benadruk je dat je dit erg waardevol vindt



BEANTWOORD DE VRAGEN IN DE PART 2 p13

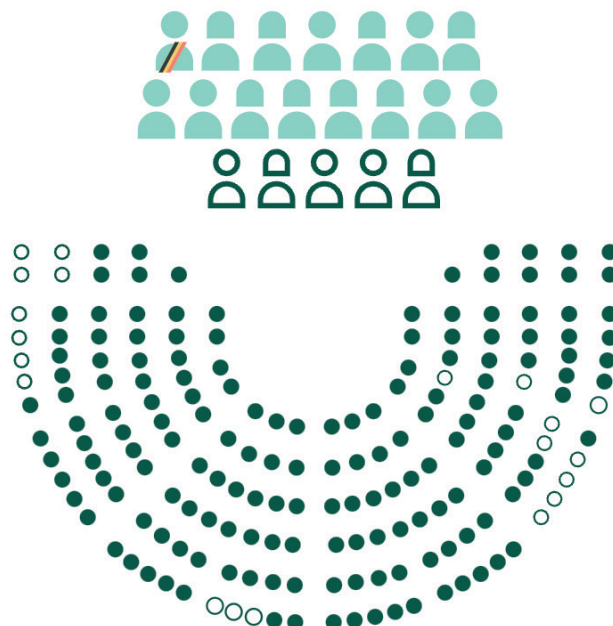
## UITDAGING 5 DIALOOG OVER GRONDRECHTEN

Het parlement mag specifieke regelingen aan de regering overlaten. Sommige materies vindt de grondwet zo belangrijk, dat het parlement in principe de essentie moet regelen, bijvoorbeeld strafwetten en belastingwetten, die ingrijpen op het recht op vrijheid of het recht op eigendom. Of wetten die het recht op privacy beperken.

Soms regelt de wet zo'n materie op een algemene manier, die binnen heel verschillende situaties kan toegepast worden. De wet laat bijvoorbeeld toe dat de regering onze grondrechten beperkt in noodsituaties.

Deze mogelijkheid werd bijvoorbeeld gebruikt voor een groot deel van de coronamaatregelen. Het parlement had zich niet vooraf uitdrukkelijk uitgesproken over de vraag welke maatregelen de regering precies mocht nemen om de pandemie te bedwingen. Het parlement kon die maatregelen wel achteraf in vraag stellen.

Uiteindelijk voerde het parlement alsnog een debat en nam het de Pandemiewet aan. Die geeft aan welke maatregelen de regering kan nemen in de recente coronacrisis en bij volgende pandemieën.





## HOE ORGANISEREN WE ONS LAND? GRONDPLAN

Oorspronkelijk was België een land met één regering en één parlement.

In het land werden altijd al verschillende talen gesproken, maar de overheid gebruikte overwegend Frans. Stilaan eisten Vlamingen het recht op om hun eigen taal te gebruiken in het openbare leven. Daarom werden taalgebieden afgebakend, die in 1962 vaste grenzen kregen. Deze grenzen bepaalden in welke taal of talen de overheid communiceert met de burger in dat gebied.

Vanaf 1970 vonden verschillende hervormingen plaats. Het parlement werd opgedeeld in een Franse en een Nederlandse taalgroep. Voor sommige beslissingen is de goedkeuring van beide taalgroepen nodig. In de regering moesten voortaan evenveel Franstalige als Nederlandstalige ministers zitten. Verder werd België opgedeeld in twee soorten deelstaten.

De gemeenschappen werden opgericht om tegemoet te komen aan de vraag van Vlamingen om de Nederlandse taal te beschermen en een eigen cultuurbeleid te kunnen voeren. De Vlaamse, Franse en Duitstalige gemeenschappen werden zo verantwoordelijk voor cultuur- en taalgebonden materies.

Daarnaast werden gewesten opgericht omdat men in het Waalse deel een economisch beleid wilde voeren volgens eigen voorkeuren en inzichten. Het Vlaamse, Waalse en Brussels Hoofdstedelijke gewest werden daarom verantwoordelijk voor economische en grondgebonden materies.

Thema's als cultuur en onderwijs verschoven naar de gemeenschappen en thema's als economie en milieu naar de gewesten. Doorheen de jaren verschoven steeds meer thema's van het federale niveau naar de andere niveaus. Kinderbijslag ging bijvoorbeeld naar de gemeenschappen. Tewerkstelling en Wonen gingen naar de gewesten.

Dat gebeurde soms als politici uit noord en zuid verschillende zienswijzen hadden en daardoor niet federaal konden beslissen. Soms omdat men het beleid meer wenste af te stemmen op de noden en voorkeuren van de deelstaten. Zelfs als er volgens anderen goede redenen waren om een materie federaal te blijven regelen.

Het Vlaamse Gewest en de Vlaamse Gemeenschap werden samengevoegd. Zo is er 1 Vlaams Parlement en 1 Vlaamse Regering.

In de rest van het land werden bevoegdheden in de loop der jaren onderling uitgewisseld. Het Waalse Gewest en een Brusselse instelling (de Franse Gemeenschapscommissie), oefenen sommige bevoegdheden van de Franse Gemeenschap uit. De Duitstalige Gemeenschap oefent sommige bevoegdheden uit van het Waalse Gewest.

Brussel is het enige tweetalige gewest, dat ook nog eens de hoofdstad omvat. Daarom kreeg dit gebied bijzondere regels. De bevolking spreekt voornamelijk Frans, maar er gelden beschermingsregels voor de Nederlandstaligen. De Franse en Vlaamse Gemeenschap zijn er beiden bevoegd zodat een aanbod in elk van beide talen gewaarborgd is op het vlak van onderwijs, cultuur en zorg. Er gelden voor musea, rusthuizen en kinderdagverblijven dus andere regels, afhankelijk van de taal van de instelling. Instellingen die in de twee talen werken, vallen soms onder de federale overheid (voor cultuur en onderwijs) en soms onder een Brussels orgaan: de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (GGC) (bv. voor zorg) en ook wel eens onder het Brussels Gewest (bv. voor beroepsopleiding).

Zelfs voor eenzelfde materie kunnen verschillende overheden bevoegd zijn.

Stel je bent een Brusselaar met een handicap. Je vraagt begeleiding om werk te vinden.

Het Brussels Gewest ondersteunt je bij het zoeken naar werk, en moedigt werkgevers aan om werknemers met een handicap aan te werven.

Kan je tijdelijk niet werken? Dan zorgt de federale overheid voor een tegemoetkoming. De Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschapscommissie of eventueel de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie springt dan weer bij voor niet-medische kosten, zoals een rolstoel.

Ook in je dagelijkse leven zijn heel verschillende materies vaak gelinkt.

Als je 's ochtends naar je werk vertrekt en je zet je kind af op de kinderopvang, zie je het beleid van de gemeenschappen aan de slag. De tram of bus die je neemt wordt georganiseerd door de gewesten. De arbeidsregeling op je werk is materie voor de federale overheid.

Zo kom je vaak zonder het te merken in contact met verschillende overheden.

## **UITDAGING 1**

### **STRUCTUUR VAN HET LAND**

Marcel wil graag een gezonde balans tussen werk en gezin. Daarom wil hij gezinsvriendelijke arbeidsuren, deegelijke kinderopvang en een vlotte verbinding met het openbaar vervoer naar zijn werk.

Marcel merkt hier niet veel van, maar verschillende overheden zijn bevoegd voor zijn situatie.

- Tewerkstellingsbeleid is een bevoegdheid van de gewesten.
- Arbeidsregeling is een federale bevoegdheid.
- Kinderopvang is een bevoegdheid van de gemeenschappen.
- Neemt Marcel de trein? Dan is de federale overheid bevoegd.
- Neemt hij de tram, metro of bus? Dan is het gewest bevoegd.

De bevoegdheden zijn dus verdeeld over verschillende overheden, maar hebben wel invloed op elkaar.

Willen we die overlap van gemeenschappen en gewesten behouden? Willen we sowieso nog dat bevoegdheden verdeeld worden tussen een federale overheid en deelstaten?

Als we het federaal systeem willen hertekenen, moeten we in het bijzonder nadenken over drie vragen.

De eerste vraag is of we vinden dat de Vlaamse en de Franse Gemeenschap bevoegd moeten zijn in Brussel of niet, en zo ja, voor welke materies.

De tweede vraag is of alle deelstaten evenveel bevoegdheden moeten hebben. Of vinden we dat de Brusselse regio best minder bevoegdheden heeft? Of de Duitstalige Gemeenschap?

De derde vraag is of alle deelstaten dezelfde vertegenwoordiging moeten hebben op het federale niveau. Of vinden we dat niet nodig voor de Brusselse deelstaat? Of voor de Duitstalige Gemeenschap? En verkiezen we dan een vertegenwoordiging van de deelstaten of van taalgroepen, of van allebei?



BEANTWOORD DE VRAGEN IN DE **PART 2** p17

## UITDAGING 2

### INSPRAAK VAN DE DEELSTATEN IN FEDERALE BESLISSINGEN

De energierekeningen zijn de laatste tijd veel duurder geworden.

De federale regering kan de belastingen op gas en stookolie verlagen om de prijs van energie te vermindern. Daarmee zou ze het klimaatbeleid van de deelstaten kunnen doorkruisen als die het gebruik van fossiele brandstoffen zouden willen ontmoedigen.

Er bestaan nu al enkele manieren om deelstaten inspraak te geven in zo'n gevallen:

- De gewesten kunnen een belangenconflict inroepen. Ze gaan dan in overleg met de federale regering, maar als ze er uiteindelijk niet uit geraken, kan de Kamer toch gewoon stemmen.
- De federale overheid moet de gewesten om hun mening vragen over wetsontwerpen die een belangrijke impact hebben op het beleid van de gewesten.
- De gewesten zitten ook in de Senaat (een tweede kamer in het parlement), maar die mag momenteel niet meebeslissen over belastingwetten.

Andere mogelijkheden om de samenwerking te organiseren tussen de verschillende overheden:

- Helemaal geen inspraak voor gewesten.
- Gewesten moeten afzonderlijk geconsulteerd worden.
- De gewesten beslissen mee via een orgaan waarin hun parlementen zijn vertegenwoordigd, bv de Senaat.
- De gewesten beslissen mee via een overlegcomité waarin elke regering zetelt.
- Elk Gewest moet afzonderlijk instemmen en heeft dus een individueel veto.





BEANTWOORD DE VRAGEN IN DE **PART 2** p18



## UITDAGING 3

### GEMEENSCHAPSBEVOEGDHEDEN IN BRUSSEL

Rebecca woont in Brussel. Ze wil haar dochter Sarah dicht bij huis naar school sturen en ze wil dat haar dochter zowel het Frans als het Nederlands even goed leert.

In de huidige regeling zijn de Vlaamse en Franse Gemeenschappen bevoegd voor eentalige scholen.

De federale overheid is bevoegd voor tweetalige scholen, maar richt deze niet in.

Rebecca kan dus kiezen tussen een Franstalige school die de regels van de Franse Gemeenschap volgt, of een Nederlandstalige school die de regels van de Vlaamse Gemeenschap volgt.

Als er geen plaats meer is in de scholen, is er niet één overheid verantwoordelijk, maar zijn zowel de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap als de federale overheid verantwoordelijk. Het risico is dan dat iedereen naar elkaar wijst en niemand in actie schiet.

Mogelijke andere bevoegdheidsverdelingen zijn:

- De Vlaamse en de Franse Gemeenschap elk bevoegd houden voor eentalige scholen en het Brussels Gewest voor tweetalige scholen.
- Enkel het Brussels Gewest of de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie bevoegd maken om het onderwijs in Brussel te regelen.

Er zijn nog andere opties. Zo kan voor Franstalige scholen ook de Franse Gemeenschapscommissie een rol spelen.

Naast onderwijs zijn er nog gemeenschapsbevoegdheden waarvoor dit geldt: cultuur, gezondheidszorg, bijstand aan personen en gezinsbijslagen.



BEANTWOORD DE VRAGEN IN DE **PART 2** P19



## UITDAGING 4

### VRAGEN OVER DE GRENZEN VAN DE DEELSTATEN

De ring rond Brussel ligt hoofdzakelijk op het grondgebied van het Vlaams Gewest, maar ook van het Waals Gewest en in mindere mate van het Brussels Gewest.

De toegangswegen vanuit het Vlaamse en Waalse Gewest naar het Brussels grondgebied zijn strategisch belangrijk voor alle gewesten. Als het Brussels Gewest de doorstroom vanuit die toegangswegen moeilijker maakt, heeft dat gevolgen voor het verkeer in de andere gewesten. Omgekeerd heeft de toevloed aan auto's die van elders komen gevolgen voor de luchtkwaliteit in Brussel.

Met betrekking tot de ring rond Brussel beslist elk gewest op dit ogenblik voor zichzelf, maar het Vlaams Gewest mag bijvoorbeeld de op- of afritten niet aanpassen zonder overleg met het Brussels Gewest.

De gewesten kunnen samen een oplossing zoeken voor het mobiliteitsprobleem in en rond Brussel. Dat is niet gemakkelijk omdat ieder Gewest vetorecht heeft.

Verskillende oplossingen zijn denkbaar:

- Gewesten blijven elk bevoegd om mobiliteit te regelen voor hun grondgebied. Ze kunnen met elkaar overleggen, maar dat is in principe niet verplicht.
- Overleg kan eventueel voorafgegaan worden door een advies van een grotere 'Brusselse hoofdstedelijke Gemeenschap'. Deze gemeenschap zou naast de Brusselse gemeenten de gemeenten uit Vlaams- en Waals-Brabant omvatten.
- Gewesten moeten met elkaar overleggen of een samenwerkingsakkoord sluiten om hun beleid op elkaar af te stemmen, anders mogen er geen beslissingen genomen worden die impact hebben op de mobiliteit in de andere regio.
- Gewesten blijven elk bevoegd om mobiliteit te regelen voor hun grondgebied. De federale overheid kan tussenkomen als dat nodig is. De federale regeling heeft dan voorrang.
- De federale overheid beslist over mobiliteitsvraagstukken die betrekking hebben op Brussel en het gebied erom. De betrokken gewesten mogen dus zelf geen beleid voeren.



BEANTWOORD DE VRAGEN IN DE **PART 2** p20



## UITDAGING 5

### HOE WORDEN DE DEELSTATEN GEFINANCIERD?

Om beleid te maken heb je geld nodig. De deelstaten kunnen, net zoals gemeenten, niet evenveel belastingen heffen als de federale overheid. Ze financieren ongeveer 35% van hun uitgaven met eigen belastingen. Dat is vergelijkbaar met andere federaties. Dit zorgt ervoor dat de deelstaten onderling niet concurreren met lagere belastingen.

Om de overige 65% te financieren wordt een deel van de federale inkomsten verdeeld onder de deelstaten, ongeacht waar die inkomsten vandaan komen. Dat kan op verschillende manieren.

Je kan meer geld geven aan een deelstaat die goed presteert. Bijvoorbeeld meer geld voor onderwijs omdat de leerlingen er beter scoren op algemene testen in het onderwijs. Of meer geld omwille van sterkere economische prestaties. Zo motiveer je de deelstaat om beleid te voeren dat goede resultaten oplevert.

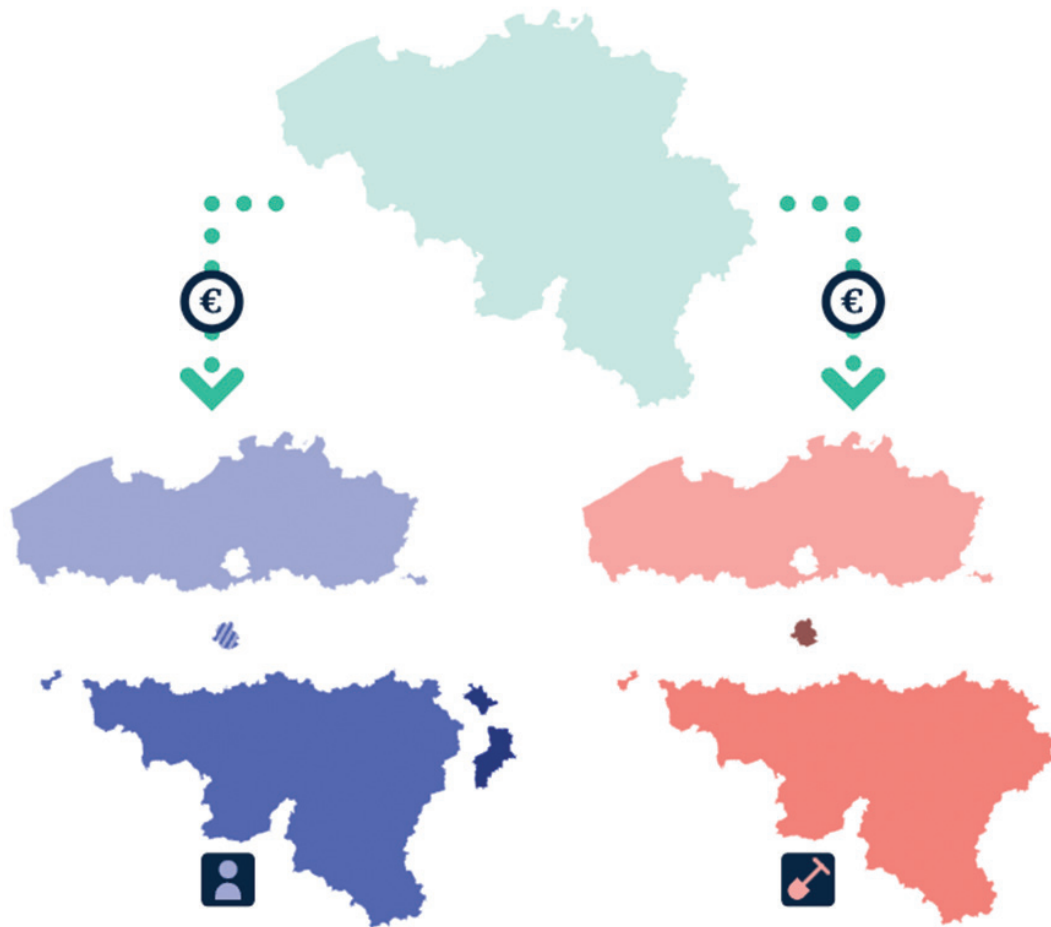
Of je kan meer geld toekennen aan een deelstaat dat meer noden heeft. Bijvoorbeeld omdat er meer kinderen zijn, waar je scholen voor nodig hebt, of meer mensen in langdurige werkloosheid, waar je meer uitkeringen voor nodig hebt. Zo help je de deelstaat die het meer nodig heeft. Daarbij hou je er ook rekening mee dat zo'n deelstaat geen volledige controle heeft over noden en prestaties. Die hangen ook af van geografische kenmerken en internationale ontwikkelingen. In dit systeem wordt solidariteit gevraagd van de andere deelstaten.

In België is er nu een mix. De gemeenschappen ontvangen vooral geld op basis van noden. In het onderwijs dus op basis van het aantal leerlingen. De gewesten ontvangen vooral geld op basis van prestaties. Dus niet op basis van het aantal werklozen maar op basis van economische prestatie. Hoe meer belastinginkomsten dat gebied binnenbrengt, hoe beter het presteert, en hoe meer geld uit het federale budget terugvloeit naar dat gewest.

Je kan dit zo behouden of kiezen om alles te verdelen op basis van noden of prestaties.

Je kan economische prestatie ook anders afmeten: bijvoorbeeld als er meer mensen aan werk geraken, of als er meer nieuwe bedrijven worden opgericht. Je kan bepalen waar je dit op basis van noden en waar op basis van prestaties wil doen.

Je kan dat op federaal niveau vastleggen voor alle deelstaten. Of je kan de deelstaten de mogelijkheid geven om zelf te kiezen van welke prestaties zij hun financiering willen laten afhangen.



BEANTWOORD DE VRAGEN IN DE **PART 2** p21

## WIE DOET WAT ? GRONDPLAN

Oorspronkelijk was België een land met één regering en één parlement.

In het land werden altijd al verschillende talen gesproken, maar de overheid gebruikte overwegend Frans. Stilaan eisten Vlamingen het recht op om hun eigen taal te gebruiken in het openbare leven. Daarom werden taalgebieden afgebakend, die in 1962 vaste grenzen kregen. Deze grenzen bepaalden in welke taal of talen de overheid communiceert met de burger in dat gebied.

Vanaf 1970 vonden verschillende hervormingen plaats. Het parlement werd opgedeeld in een Franse en een Nederlandse taalgroep. Voor sommige beslissingen is de goedkeuring van beide taalgroepen nodig. In de regering moesten voortaan evenveel Franstalige als Nederlandstalige ministers zitten. Verder werd België opgedeeld in twee soorten deelstaten.

De gemeenschappen werden opgericht om tegemoet te komen aan de vraag van Vlamingen om de Nederlandse taal te beschermen en een eigen cultuurbeleid te kunnen voeren. De Vlaamse, Franse en Duitstalige gemeenschappen werden zo verantwoordelijk voor cultuur- en taalgebonden materies.

Daarnaast werden gewesten opgericht omdat men in het Waalse deel een economisch beleid wilde voeren volgens eigen voorkeuren en inzichten. Het Vlaamse, Waalse en Brussels Hoofdstedelijke gewest werden daarom verantwoordelijk voor economische en grondgebonden materies.

Thema's als cultuur en onderwijs verschoven naar de gemeenschappen en thema's als economie en milieu naar de gewesten. Doorheen de jaren verschoven steeds meer thema's van het federale niveau naar de andere niveaus. Kinderbijslag ging bijvoorbeeld naar de gemeenschappen. Tewerkstelling en Wonen gingen naar de gewesten.

Dat gebeurde soms als politici uit noord en zuid verschillende zienswijzen hadden en daardoor niet federaal konden beslissen. Soms omdat men het beleid meer wenste af te stemmen op de noden en voorkeuren van de deelstaten. Zelfs als er volgens anderen goede redenen waren om een materie federaal te blijven regelen.

Het Vlaamse Gewest en de Vlaamse Gemeenschap werden samengevoegd. Zo is er 1 Vlaams Parlement en 1 Vlaamse Regering.

In de rest van het land werden bevoegdheden in de loop der jaren onderling uitgewisseld. Het Waalse Gewest en een Brusselse instelling (de Franse Gemeenschapscommissie), oefenen sommige bevoegdheden van de Franse Gemeenschap uit. De Duitstalige Gemeenschap oefent sommige bevoegdheden uit van het Waalse Gewest.

Brussel is het enige tweetalige gewest, dat ook nog eens de hoofdstad omvat. Daarom kreeg dit gebied bijzondere regels. De bevolking spreekt voornamelijk Frans, maar er gelden beschermingsregels voor de Nederlandstaligen. De Franse en Vlaamse Gemeenschap zijn er beiden bevoegd zodat een aanbod in elk van beide talen gewaarborgd is op het vlak van onderwijs, cultuur en zorg. Er gelden voor musea, rusthuizen en kinderdagverblijven dus andere regels, afhankelijk van de taal van de instelling. Instellingen die in de twee talen werken, vallen soms onder de federale overheid (voor cultuur en onderwijs) en soms onder een Brussels orgaan: de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (GGC) (bv. voor zorg) en ook wel eens onder het Brussels Gewest (bv. voor beroepsopleiding).

Zelfs voor eenzelfde materie kunnen verschillende overheden bevoegd zijn.

Stel je bent een Brusselaar met een handicap. Je vraagt begeleiding om werk te vinden.

Het Brussels Gewest ondersteunt je bij het zoeken naar werk, en moedigt werkgevers aan om werknemers met een handicap aan te werven.

Kan je tijdelijk niet werken? Dan zorgt de federale overheid voor een tegemoetkoming. De Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschapscommissie of eventueel de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie springt dan weer bij voor niet-medische kosten, zoals een rolstoel.

Ook in je dagelijkse leven zijn heel verschillende materies vaak gelinkt.

Als je 's ochtends naar je werk vertrekt en je zet je kind af op de kinderopvang, zie je het beleid van de gemeenschappen aan de slag. De tram of bus die je neemt wordt georganiseerd door de gewesten. De arbeidsregeling op je werk is materie voor de federale overheid.

Zo kom je vaak zonder het te merken in contact met verschillende overheden.

## UITDAGING 1

### GRENSOVERSCHRIJDEND BESLISSEN

Luchtvervuiling is soms een heel lokaal probleem, bijvoorbeeld als je in een drukke straat met veel verkeer woont. Vaak is het ook een veel ruimer probleem: vervuilende stoffen die hier worden uitgestoten, kunnen aan de andere kant van het land voor luchtvervuiling zorgen. En strenge normen kunnen bedrijven doen besluiten om te verhuizen naar plaatsen waar de aanpak minder streng is.

Vandaag zijn de gewesten bevoegd voor luchtkwaliteit. De Europese Unie bepaalt dan weer de minimale regels die in alle lidstaten gelden.

Er zijn verschillende mogelijkheden om deze problematiek aan te pakken.

- De federale overheid beslist over grensoverschrijdende problemen, zoals luchtvervuiling.
- De gewesten zijn bevoegd, maar de federale overheid kan tussenkomen, bv. om gemeenschappelijke doelstellingen te bepalen, of om iets meer in detail te regelen. De federale wet gaat dan voor op de regels van de gewesten.
- De federale overheid en de gewesten zitten samen om de doelstellingen te bepalen en plannen af te stemmen.
- We houden het zoals het nu is: elke overheid beslist apart.

Je kan dus kiezen voor overleg tussen de overheden of voor beslissen op het federale niveau



BEANTWOORD DE VRAGEN IN DE **PART 2** P23

## UITDAGING 2

### BESLISSEN IN CRISISTIJD

De coronacrisis vereiste het optreden van alle overheden om de verspreiding van het virus tegen te gaan en om de gevolgen ervan te beperken. Beleidsbeslissingen van de federale regering kwamen soms op het terrein van de gewesten (zoals openbaar vervoer) of de gemeenschappen (zoals de sluiting van scholen, theaters en musea).

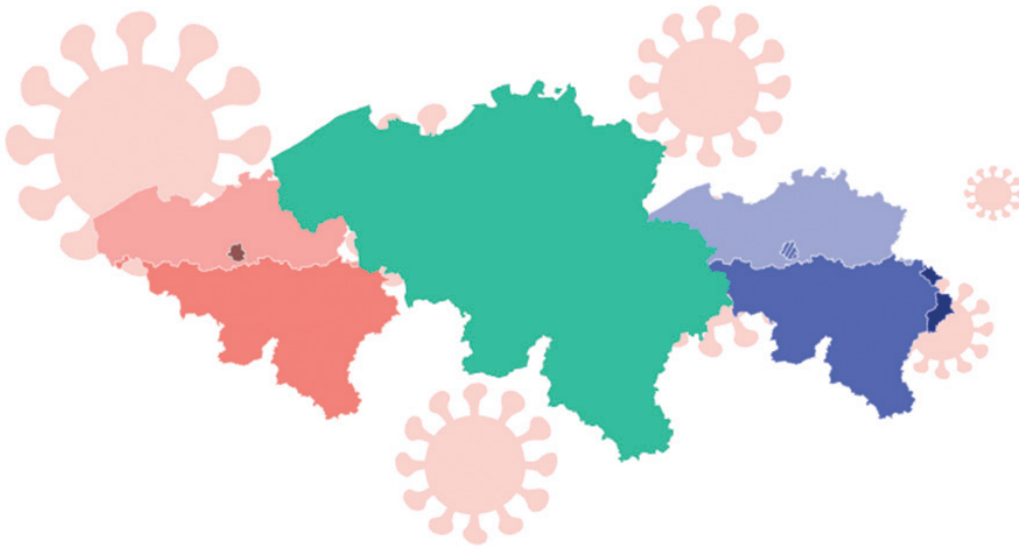
Er is geen uitdrukkelijke bepaling in de grondwet die crisisbeheer regelt. Elke overheid beslist in principe binnen het eigen bevoegdheidsdomein.

In de praktijk nam de federale overheid het roer in handen, weliswaar in overleg met de gemeenschappen en gewesten. In die gevallen mogen de deelstaten (en de gemeenten of provincies) wel nog strengere sanitaire maatregelen nemen. Die handelwijze kreeg goedkeuring in een advies van de Raad van State.

Wie bevoegd is voor wat, is daardoor niet altijd op voorhand afgebakend.

Er zijn verschillende scenario's om in crisistijden beslissingen te nemen:

- De federale overheid neemt de beleidsbeslissingen voor het crisisbeheer.
- De federale overheid neemt alle beleidsbeslissingen voor het crisisbeheer, maar komt enkel op het domein van de gemeenschappen en gewesten als dat noodzakelijk is, en steeds na overleg met hen.
- Elke overheid beslist volgens eigen bevoegdheden, maar de overheden overleggen samen om een gecoördineerd beleid te voeren.



BEANTWOORD DE VRAGEN IN DE **PART 2** p24

## UITDAGING 3

### SOLIDARITEIT TUSSEN OVERHEDEN IN NOODGEVALLEN

In noodsituaties, zoals bij overstromingen, zorgt in eerste instantie het lokale bestuur voor de beleidsbeslissingen en de coördinatie. Als de omvang van de ramp groter is, wordt dat het provinciale niveau. Ten slotte kan de federale overheid dit opnemen.

Schadevergoedingen naar aanleiding van natuurrampen, zoals overstromingen, behoren in principe tot de bevoegdheid van het gewest (naast de privé-verzekeringen).

Er zijn verschillende mogelijkheden om met noodsituaties om te gaan en de schade die daarvan het gevolg is:

- De federale overheid zorgt voor noodhulp en betaalt (grotendeels) de kosten voor schade.

- De federale overheid coördineert de noodhulp en kan bijspringen in de kosten voor schade of heropbouw via een fonds waaraan alle overheden meebetalen.
- De deelstaten bepalen zelf in welk geval de federale overheid en andere deelstaten inspringen. De getroffen deelstaat coördineert en de kosten voor schade worden (deels) betaald via een fonds dat door alle overheden wordt gespijsd.
- De deelstaten staan zelf volledig in voor de kosten.



BEANTWOORD DE VRAGEN IN DE PART 2 p25



## UITDAGING 4

### DIALOOG EN UITWISSELING OVER DE TAALGRENS HEEN

Bevoegdheden als onderwijs, media en cultuur zijn zo goed als volledig in handen van de gemeenschappen. Deze keuze is destijds gemaakt omdat deze bevoegdheden sterk verbonden zijn met taal en dus met de identiteit van elke gemeenschap. Er is vandaag niet veel samenwerking tussen de gemeenschappen op vlak van onderwijs, media en cultuur.

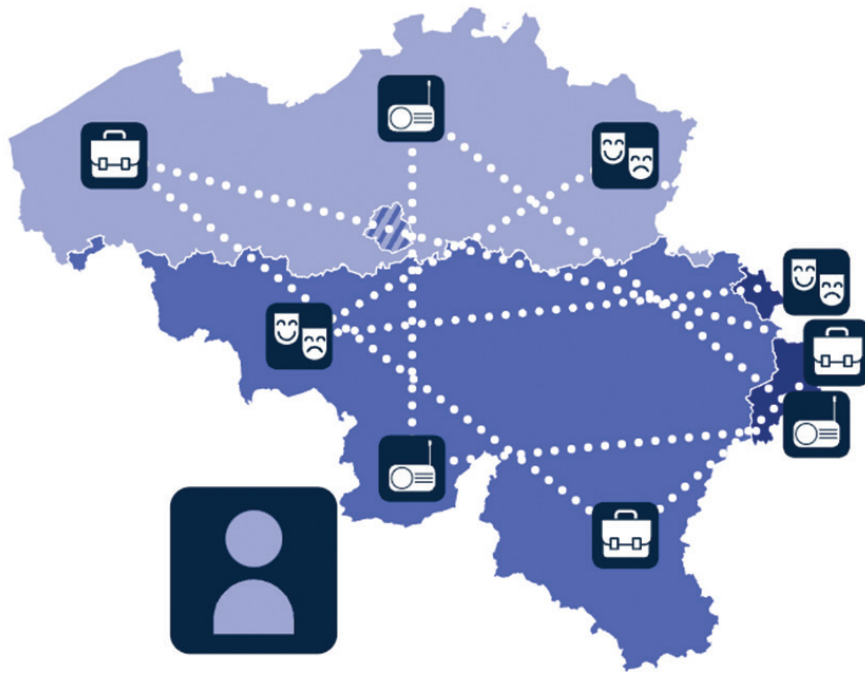
Tegelijk leven we nog steeds in hetzelfde land. Voor sommigen is het belangrijk dat er voldoende informatie, dialoog en ontmoeting georganiseerd wordt tussen de gemeenschappen, over de taalgrens heen, en dat er plekken bestaan voor federaal debat.

Zij vinden bijvoorbeeld dat media te weinig aandacht besteden aan wat er aan de andere kant van de taalgrens gebeurt, dat het onderwijs te weinig inzet op kennis van de andere landstalen en dat er te weinig culturele uitwisseling is. Zij vinden dat politieke debatten, ook over nationale thema's, teveel binnen elke gemeenschap apart worden gevoerd.

Als we meer dialoog over de taalgrens heen belangrijk vinden, kan dat op verschillende manieren georganiseerd worden.

Bijvoorbeeld door de federale overheid bevoegd te maken voor taalgrens-overschrijdende initiatieven op vlak van onderwijs, media en cultuur. Of door de gemeenschappen aan te moedigen of te verplichten om meer samenwerking, dialoog en uitwisseling te organiseren op deze vlakken (bv. om de andere landstalen aan te leren).





BEANTWOORD DE VRAGEN IN DE PART 2 p26

## UITDAGING 5 BEVOEGDHEIDSVREDELING

In de loop der jaren gingen steeds meer bevoegdheden naar de gemeenschappen en gewesten. Daardoor verschuift het zwaartepunt van het federale niveau naar de deelstaten.

Op dit moment is de federale overheid bevoegd voor onder meer veiligheid en politie, arbeid en sociale zekerheid, de economische en monetaire unie, justitie, landsverdediging en volksgezondheid.

De vraag rijst of we sommige materies federaal willen blijven regelen, of dat materies die nu bij de gemeenschappen en gewesten liggen, best federaal geregeld worden, en welke materies dat dan zijn.

### Welke bevoegdheden moeten we minimaal op het federale niveau leggen?

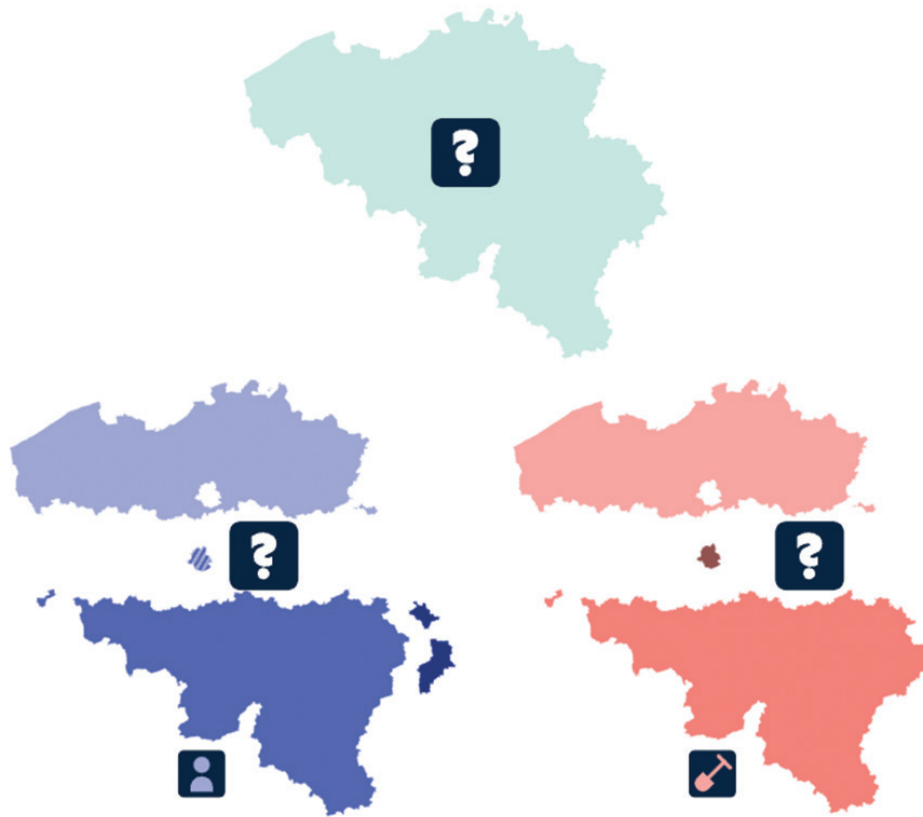
- Niets moet per definitie federaal blijven.
- Een aantal materies wordt best volledig federaal geregeld.
- Voor een aantal materies maken de deelstaten best regels, maar ook de federale overheid kan optreden om doelstellingen vast te leggen of om de materie gedetailleerd te regelen. De federale wet heeft dan voorrang. De sociale zekerheid is bijvoorbeeld federaal, maar de gemeenschappen kunnen daarnaast een aanvullend systeem van sociale bescherming opzetten.

Je kan dat beslissen over verschillende bevoegdheidspakketten:

- Bevoegdheden die de grenzen van de deelstaten overschrijden.
- Bevoegdheden die solidariteit tussen burgers impliceren, zoals sociale zekerheid.
- Bevoegdheden die gelinkt zijn aan politiek burgerschap, zoals nationaliteit, migratie, stemrecht.

- Alles met veiligheid in binnenland en buitenland, zoals leger, brandweer en politie.
- Bevoegdheden voor het behoud van één economische en financiële markt.

Of een combinatie van deze pakketten.



BEANTWOORD DE VRAGEN IN DE **PART 2** p27

## HOE MOETEN PARLEMENT EN REGERING WERKEN? INSTELLINGEN EN VERKIEZINGEN

Het federaal parlement bestaat uit twee delen: de Kamer (van volksvertegenwoordigers) en de Senaat.

De Kamer bestaat uit 150 parlementsleden. Zij zijn verkozen bij de federale verkiezingen.

Elk parlements lid behoort tot één van de twee taalgroepen: de Nederlandse of de Franse taalgroep.

De Senaat bestaat uit 60 senatoren. De verschillende parlementen van de gemeenschappen en gewesten voordragen 50 parlementsleden af naar de senaat.

Die senatoren duiden op hun beurt nog 10 'gecoöpteerde' senatoren aan. In de praktijk beslissen de politieke partijen dit, in verhouding met hun resultaat in de federale verkiezingen.

De steun van een meerderheid van de verkozen politici in de Kamer is nodig om een regering te vormen.

De regering telt maximaal 15 ministers waaronder een eerste minister (= de premier). De ministers worden aangevuld met een aantal staatssecretarissen.

Er moeten evenveel Nederlandstalige als Franstalige ministers zijn. Bij een oneven aantal telt de eerste minister niet mee in dit taalevenwicht. Voor staatssecretarissen geldt dit ook niet.

De Kamer controleert de regering. Dit doet ze door:

- Het vertrouwen te geven bij de start van de regering.
- Vragen te stellen aan ministers en staatssecretarissen.
- De begroting wel of niet goed te keuren.
- Bepaalde kwesties te onderzoeken.

De Kamer kan zelf wetten voorstellen, maar de meeste wetten worden door de regering voorgesteld.

De Kamer bespreekt en stemt de wet. Om een wet goed te keuren, moet meer dan de helft van de parlementsleden aanwezig zijn en moet meer dan helft van die aanwezigen voor de wet stemmen.

De Koning ondertekent de wet samen met een minister. De regering heeft de taak om de wet daarna uit te voeren.

Tot 1993 waren Kamer en Senaat samen bevoegd voor de controle op de regering en de goedkeuring van wetten, om zo de kwaliteit van het wetgevende werk te verbeteren.

Vandaag beperkt de rol van de Senaat zich voornamelijk tot inspraak bij de herziening van de grondwet en het stemmen van wetten over de organisatie van ons land. De Senaat stelt ook informatieverslagen op over thema's waar de bevoegdheden van verschillende beleidsniveaus (federaal, gemeenschappen en gewesten) elkaar raken.

## **UITDAGING 1**

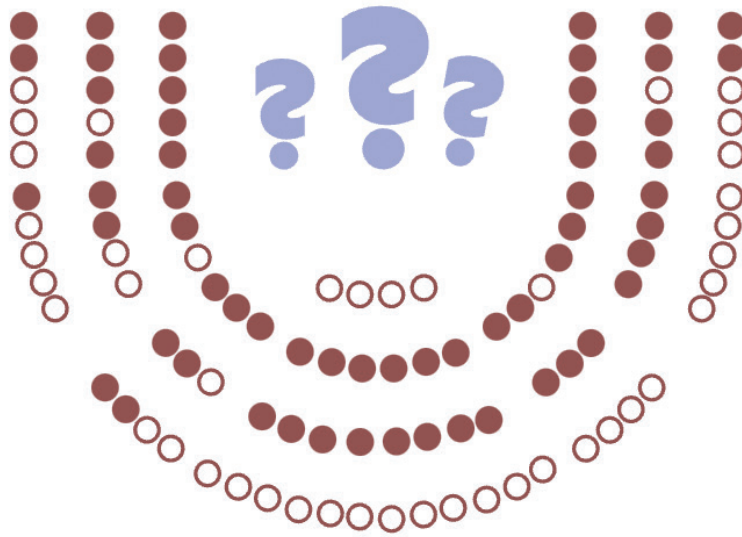
### **DE TOEKOMST VAN DE SENAAAT**

De Senaat heeft doorheen de jaren minder macht gekregen.

De Senaat kan er in de toekomst anders uitzien:

- De Senaat kan afgeschaft worden. Zo werken de Scandinavische landen allemaal met één kamer.
- De Senaat kan een plaats zijn voor inbreng van de deelstaten. In veel federale landen, zoals Duitsland, worden de deelstaten op deze manier betrokken bij het opstellen van federale wetten.
- De Senaat zou ook samengesteld kunnen worden uit gelote burgers die adviezen formuleren zoals in het kader van de permanente burgerraad in Duitstalig België.

Er zijn nog andere toekomstplannen voor de Senaat te bedenken. Zo kan de Senaat ook een ontmoetingsplaats worden voor bijvoorbeeld het middenveld, gemeenteraadsleden of experts. De Senaat kan zich ook specialiseren in bepaalde thema's (zoals de internationale relaties van België).



BEANTWOORD DE VRAGEN IN DE **PART 2** p29

## UITDAGING 2

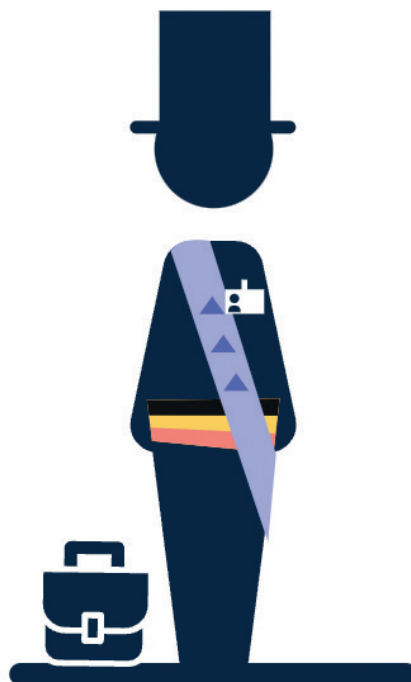
### HET CUMULEREN VAN FUNCTIES

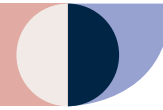
Politici kunnen parlamentslid zijn en tegelijk burgemeester of schepen in een gemeente of stad.

Een parlamentslid kan ook tegelijkertijd partijvoorzitter zijn.

Door de scheiding der machten kan je als parlamentslid niet tegelijk minister of rechter zijn. Op enkele andere uitzonderingen na kan je daarnaast eigenlijk elk ander beroep combineren met een zitje in het parlement.

In het Waals parlement is het sinds 2018 maar voor een beperkt aantal parlamentsleden mogelijk om te cumuleren met een mandaat als schepen of burgemeester.





## UITDAGING 3

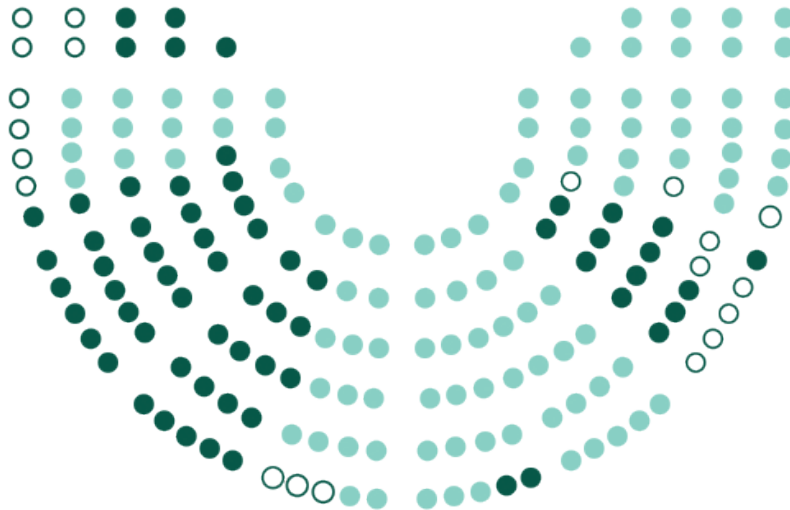
### REGERINGSVORMING

Na de verkiezingen van 2010 duurde het 541 dagen voor er een nieuwe regering werd gevormd. Ook in 2019 duurde het weer bijna 500 dagen om tot een nieuwe regering te komen met een meerderheid in de kamer.

Zolang er geen nieuwe regering is, blijft de vorige regering op post. Die kan nog maar beperkt beslissingen nemen en ze heeft mogelijk geen meerderheid meer in de Kamer.

Er zijn al verschillende ideeën geopperd om dit in de toekomst te vermijden, bijvoorbeeld door een deadline te bepalen tegen wanneer er een nieuwe regering gevormd moet zijn. Als de deadline dan niet gehaald wordt:

- Organiseren we nieuwe verkiezingen.
- Of kan er automatisch een regering gevormd worden. Dit kan bijvoorbeeld een regering van experts zijn of van ministers van de meerderheden in de gewesten of gemeenschappen. Deze regering moet wel altijd een meerderheid gaan zoeken in het federale parlement om nieuwe wetten te stemmen.



## UITDAGING 4

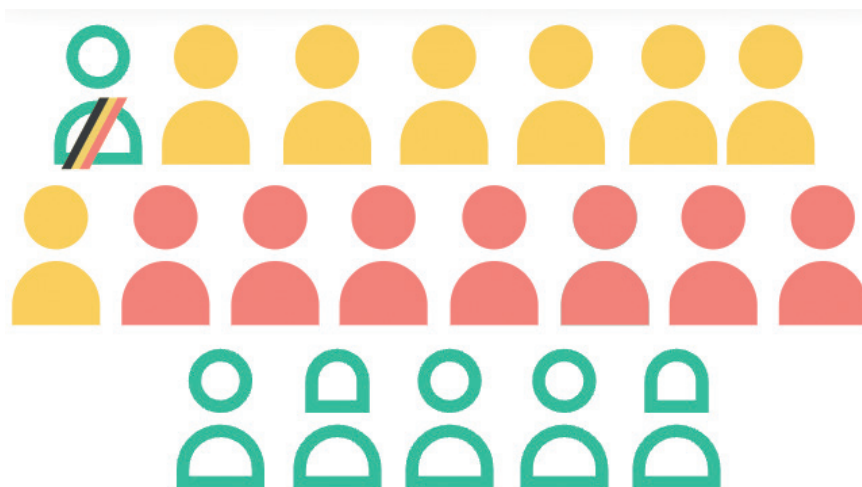
### REGERINGSSAMENSTELLING

De federale regering telt maximum 15 leden en heeft evenveel Nederlandstalige als Franstalige ministers. Bij een oneven aantal, telt de eerste minister niet mee. Bij de staatssecretarissen wordt geen rekening gehouden met de taal.

Minstens 1 minister moet van een ander geslacht zijn.

Je kan nog aan andere elementen denken waar je rekening moet mee houden bij het samenstellen van een regering: naast taal en geslacht, ook bijvoorbeeld leeftijd, afkomst of provincie. Of je kan het helemaal vrij laten.

Je kan bepalen dat er juist de helft moet zijn van een bepaald criterium of een andere verdeling bepalen.



BEANTWOORD DE VRAGEN IN DE **PART 2** p32

## HOE ORGANISEREN WE DE VERKIEZINGEN? INSTELLINGEN EN VERKIEZINGEN

België is een parlementaire democratie. We verkiezen onze parlementsleden en zij vertegenwoordigen ons. Om de vijf jaar kiezen we de vertegenwoordigers van het deelstatelijk, federaal en Europees niveau. Om de 6 jaar verkiezen we ook onze gemeenteraadsleden en provincieraadsleden.

Kandidaten verenigen zich rond gemeenschappelijke ideeën in politieke partijen.

Elke politieke partij met minstens één lid in de Kamer, heeft recht op geld van de overheid en moet ook haar inkomsten publiek maken. Zo wordt het beïnvloeden van politici door giften van bedrijven of personen vermeden.

Om te mogen stemmen voor de Kamer moet je minstens 18 jaar en Belg zijn. In België ben je bij deze verkiezing verplicht om naar de stembus te komen (maar je moet geen stem uitbrengen).

Voor de gemeentelijke en de Europese verkiezingen hebben ook niet-Belgen stemrecht. Ze kunnen zich registreren, waarna ze ook moeten gaan stemmen.

Bij de volgende Europese verkiezingen in 2024 mag je waarschijnlijk al vanaf 16 jaar stemmen.

Je mag stemmen op kandidaten uit jouw kieskring. Voor de Kamer is dat nu je provincie en als je in Brussel woont, is het je gewest. Hoe meer inwoners in je kieskring, hoe meer parlementsleden er uit jouw gebied komen in de Kamer.

Een kiezer uit Antwerpen kan bijvoorbeeld niet stemmen op een kandidaat in West-Vlaanderen, Henegouwen of Brussel.

Een kiezer uit Antwerpen kan wel op dezelfde partijen stemmen als een kiezer uit West-Vlaanderen.

In de Vlaamse kieskringen kan je niet op Franstalige partijen stemmen en in de Waalse kieskringen niet op Vlaamse partijen. Bijna alle partijen zijn namelijk georganiseerd op basis van taal en kiezen ervoor om enkel in hun taalgebied en Brussel actief te zijn.

Enkel de kiezers in het Brussels Gewest kunnen stemmen voor de meeste Franstalige en Vlaamse partijen.

In het stemlokaal kan je je stem uitbrengen. Je kiest eerst een partij en dan de kandidaten van die partij waarop je wil stemmen. Je mag niet op kandidaten van verschillende partijen stemmen.

Voor de Kamer moeten kandidaten Belg en ouder dan 18 jaar zijn.

Op een kandidatenlijst moeten evenveel mannen als vrouwen staan (met maximum 1 verschil, als er een oneven aantal kandidaten zijn). De eerste twee kandidaten mogen niet van hetzelfde geslacht zijn.

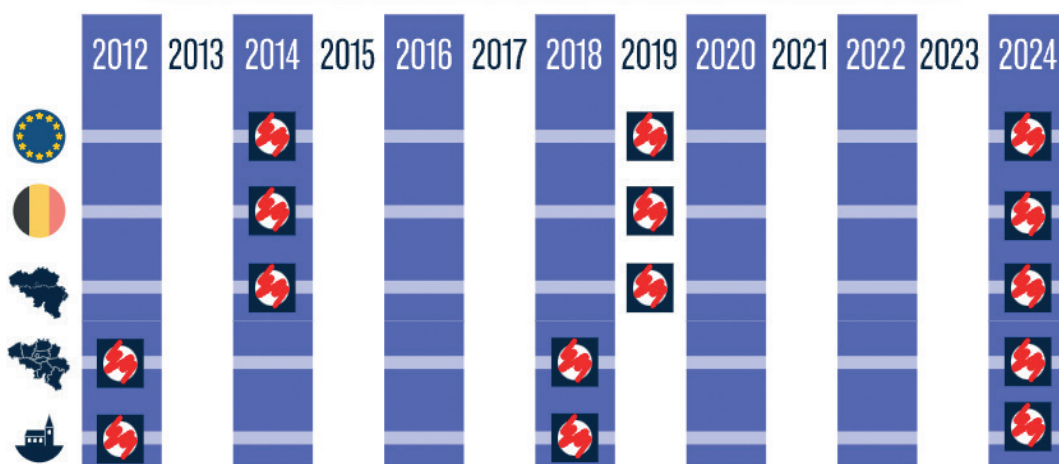
Je kan ook stemmen voor opvolgers. Als een verkozen parlements lid opstapt of minister wordt, zal die vervangen worden door een opvolger van dezelfde lijst.

## UITDAGING 1 SAMENVALLENDE VERKIEZINGEN

Er worden verschillende verkiezingen georganiseerd: voor gemeenten, provincies, deelstaten, het federale niveau en Europa. Sommige verkiezingen vallen op hetzelfde moment, anderen niet.

Om de 6 jaar kiezen we vertegenwoordigers in de gemeenten en provincies. Voor de deelstaten en Europa liggen de verkiezingen vast om de 5 jaar.

Alleen het federale parlement kan voor het einde van zijn vijfjarige termijn ontbonden worden, dan kunnen er vervroegde verkiezingen georganiseerd worden. De federale verkiezingen zouden vanaf dan niet meer samen vallen met de verkiezingen voor de deelstaten en Europa.





## UITDAGING 2

### OPKOMSTPLICHT

In België ben je verplicht om naar de stembus te gaan, maar je mag je stembiljet wel leeg laten of blanco stemmen. Je hebt dan geen invloed op het resultaat van de verkiezingen.

In het Vlaams Gewest is het voor de gemeente- en provinciale verkiezingen van 2024 niet meer verplicht om te gaan stemmen.

Bij elke verkiezing gaan er minder mensen stemmen. Bij de laatste verkiezingen ging nog 88,4% van de mensen stemmen. Ook als burgers niet meer verplicht zouden zijn om te gaan stemmen, is het belangrijk om zoveel mogelijk mensen te overtuigen hun stem uit te brengen.



## UITDAGING 3

### KIESKRINGEN

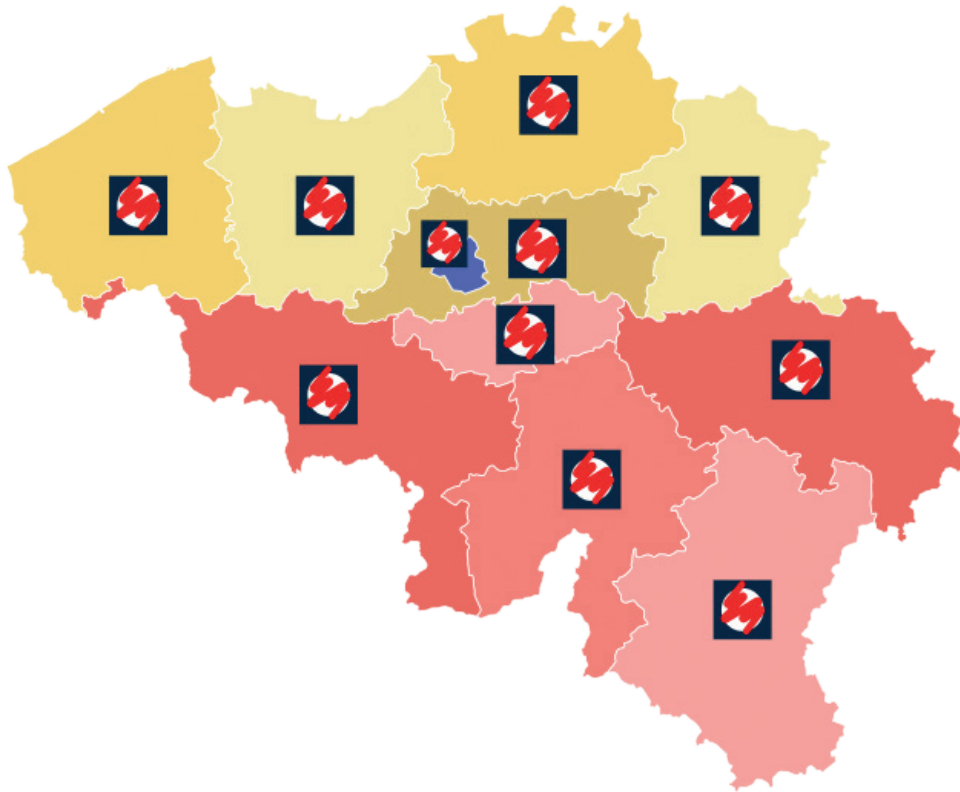
Voor de Kamer kan je stemmen voor kandidaten uit jouw provincie of, in het geval van Brussel, uit je gewest. Omdat partijen ervoor kiezen enkel in één landsdeel op te komen kan je enkel stemmen voor partijen uit je eigen taalgroep.

Je kan dat ook anders organiseren. Je zou bijvoorbeeld kiezers kunnen laten stemmen voor kandidaten uit:

- hun streek
- hun gewest
- het hele land.

Er zijn argumenten om voor grotere of juist kleinere kieskringen te gaan.





BEANTWOORD DE VRAGEN IN DE **PART 2** p37



## UITDAGING 4

### INVLOED VAN PARTIJEN

In België hebben partijen een grote invloed op wie er verkozen wordt. Ze bepalen nu wie er op hun lijst terecht komt en in welke volgorde.

Kandidaten die hoog op de lijst staan, kunnen ook verkozen raken met weinig persoonlijke voorkeurstemmen. Ze maken gebruik van de 'pot' aan lijststemmen die verdeeld wordt over de kandidaten volgens hun volgorde op de lijst.

De opvolgers vervangen parlementsleden die uit de Kamer stappen of minister worden.

Er zijn andere manieren van stemmen die de invloed van partijen vergroten of verkleinen. Enkele voorbeelden:

- In Zwitserland kunnen kiezers op kandidaten van verschillende partijen stemmen.
- In Ierland kunnen kiezers zelf een aantal kandidaten in volgorde van hun voorkeur plaatsen.
- In Spanje kan de kiezer geen invloed uitoefenen op welke kandidaten worden verkozen. Ze stemmen enkel op de partijen.
- In Frankrijk en in het Verenigd Koninkrijk, staan kandidaten niet op een lijst, daar presenteren ze zich individueel.
- Andere mogelijke aanpassingen zijn het afschaffen van de impact van de lijststem of het systeem van de opvolgers.

Er zijn argumenten om partijen meer of juist minder invloed te geven op wie er verkozen wordt.

<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>



BEANTWOORD DE VRAGEN IN DE PART 2 P38



## UITDAGING 5

### FINANCIERING VAN PARTIJEN

Voor 1989 konden politieke partijen onbeperkt geld ontvangen van bedrijven en burgers. Dit is veranderd om corruptie te vermijden.

Bedrijven mogen partijen geen geld meer geven, burgers mogen dat tot een bepaald bedrag.

In plaats daarvan geeft de overheid geld aan elke politieke partij die minstens één parlementslid heeft in de Kamer. De partij moet wel de mensenrechten respecteren en rapporteren over hun verkiezingsuitgaven. Het gaat om een vast bedrag voor elke partij, aangevuld met extra middelen op basis van het aantal stemmen. Grotere partijen krijgen daardoor meer geld dan kleinere.

Daarnaast zijn er een reeks beperkingen rond de uitgaven van partijen in de verkiezingsperiode:

- In de periode voor de verkiezingen staat er een maximum op de uitgaven.
- Hoeveel een individuele kandidaat mag uitgeven, hangt af van de grootte van de kieskring en zijn of haar plaats op de lijst.
- Advertenties voor partijen op radio of televisie zijn in verkiezingstijd verboden.

Er gaan stemmen op om de partijfinanciering bijkomend te beperken, bijvoorbeeld door één of meerdere van volgende maatregelen:

- Beperkingen op de uitgaven buiten de verkiezingsperiode
- Minder geld aan partijen geven
- Bepalen waar (een deel van) het geld naartoe moet gaan (bv. naar de studiedienst)
- Een maximum bepalen voor bepaalde uitgaven (bv. voor communicatie of campagnes op sociale media)
- De kosten van de verkiezingen terugbetalen (en geen vast bedrag aan de partijen geven).



BEANTWOORD DE VRAGEN IN DE **PART 2** p39

